संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

मानवविज्ञान विद्याशाखा
(Faculty of Humanities)

Three / Four Years Degree Bachelor of Arts
Level - 5.0

अभ्यासक्रम
(Syllabus)

बी. ए. द्वितीय वर्ष - सत्र ३ व ४ : राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा
B. A. Second Year Semester-III & IV -: Rashtrasant Tukdoji Thought

Courses effective from Academic Year 2025-26
Under NEP 2020

राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा तदर्थ समिती

Index

S.N	Item	PageNo
1	सदस्य यादी - राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा तदर्थ समिती	**1**
2	Scheme- Examination, Evaluation and Assessment (University Draft)	**2**
3	राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टये व अभ्यासक्रमाची विशिष्ट निष्पत्ती	**3**
	Syllabus - B. A. Second Year-Semester-III **DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought (DSC- राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)**	
4	Scheme- B. A. Second Year - Semester - III (NEP) DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought (Teaching & Learning Credit Scheme)	**5**
5	Major- DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought Theory-III राष्ट्रसंतांचे मराठी गद्य वाङ्मय (Code -654203)	**6**
6	Major-DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory-IV- राष्ट्रसंतांच्या मराठी पद्य वाङ्मय (निवडक) (Code 654204)	**8**
7	Major-IKS-Specific-Theory- संतद्वयांचे तुलनात्मक अध्ययन (संत तुकाराम - राष्ट्रसंत तुकडोजी) (Code - 654205)	**10**
8	Minor-DSC Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory-III - राष्ट्रसंतांचे प्रवचने आणि भाषणे. (Code - 654251)	**12**
9	VSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory-II - पशुपालन व दुग्ध व्यवसाय (Code- 654272)	**14**
10	Field Project (FP) / CES - राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा क्षेत्र प्रकल्प टप्पा- १ . (Code - 654286)	**16**
	Syllabus - B. A. Second Year-Semester-IV (**DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought**) **(DSC-** राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा**)**	
11	Scheme- B. A. Second Year - Semester - IV (NEP) DSC - Rashtrasant Tukdoji Thought (Teaching & Learning Credit Scheme) राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा	**19**
12	Major-DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought Theory-V- राष्ट्रसंतांचे हिंदी गद्य वाङ्मय (Code - 654206)	**20**
13	Major-DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought Theory-VI- राष्ट्रसंतांचे हिंदी पद्य वाङ्मय (Code -654207)	**22**
14	Minor-DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory-IV- राष्ट्रसंतांच्या हिंदी स्फूट रचना (Code - 654252)	**24**
15	VSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory-III- आदर्श ग्रामनिर्माण कला (Code- 654273)	**26**
16	Field Project (FP) / CES- राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा क्षेत्र प्रकल्प टप्पा-**२.** -(Code - 654287)	**28**

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati

Members of the **Ad- hoc Committee Rashtrasant Tukdoji Thought** under the faculty of

Humanities

S.No	Name of the Member	Designation	Address
1	डॉ. वर्षा चिखले	अध्यक्ष	गीताई, विसावा कॉलनी, कलेक्टर बंगल्याजवळ, कॅम्प, अमरावती. संपर्क- 8806096699
2	डॉ.कल्पना मेहरे	सदस्य	नारायणराव राणा महाविद्यालय,बडनेरा. संपर्क- 9922945236
3	प्रा. अनुप अरुण नांदगावकर	सदस्य	एस.एस.आर.इन्नानी महाविद्यालय, कारंजा लाड ,जिल्हा वाशिम संपर्क- 8830706966
4	डॉ. अविनाश घरडे	सदस्य	कला महाविद्यालय, मारेगाव, जिल्हा यवतमाळ. संपर्क- 9552120217
5	डॉ. दीपक वानखडे	सदस्य	महात्मा ज्योतिबा फुले महाविद्यालय, अमरावती संपर्क- 7249221768
6	डॉ. अलका गायकवाड	सदस्य	जिजाऊ नगर ,विद्यापीठ रोड, कॅम्प ,अमरावती संपर्क- 9922626297

Examination, Evaluation and Assessment Scheme

The total marks for each Course shall be based on Continuous Assessment and Semester End Examination. Each theory course of Major, Minor, GE/OE, AEC, IKS, VEC as mentioned in **Appendix 9** prepared by the respective Board of Studies shall be evaluated as per the scheme as mentioned in the **Table**

Vert- -ical No.	The Vertical	Mode of Examin- -ation, Evaluation & Assessment	Theory				Theory (Total)		Practical				Practical (Total)	
			External		Internal				External		Internal			
			Max. Marks	Min Marks	Max. Marks	Min. Marks	Max. Marks	Min. Marks	Max. Marks	Min. Marks	Max. Marks	Min. Marks	Max. Marks	Min. Marks
a	Major	Exteral & Internl	30/ 60	9/ 18	20/ 40	6/ 12	50/ 100	20/ 40	25/ 50	10/ 20	25/ 50	10/ 20	25/ 50	10/ 20
b	Minor		30/ 60	9/ 18	20/ 40	6/ 12	50/ 100	20/ 40	25/ 50	10/ 20	25/ 50	10/ 20	25/ 50	10/ 20
c	Generic/ Open Elective	Internal	--	--	50	20	50	20	--	--	50	20	50	20
d	VSC	Internal	--	--	50	20	50	20	--	--	50	20	50	20
	SEC	Internal	--	--	50	20	50	20	--	--	50	20	50	20
e	AEC (Eng. & One MIL Composite)	Internal	--	--	50	20	50	20	--	--	--	--	--	--
	IKS (Generic)	Internal	--	--	50	20	50	20	--	--	--	--	--	--
	VEC	Internal	--	--	50	20	50	20	--	--	--	--	--	--
f	Internship/ Apprenti- -ceship	Internal	Assessment of these verticals shall be based on various activities/practices. The evaluation/assessment shall be done by appointing external examiner by principal from Industry/Organisation/Academia. The mentor faculty shall be the internal examiner. It shall be evaluated by giving maximum 50 marks per 2 Credit Course with separate activity weightages/levels. A detailed SOP for this assessment process shall be prescribed separately.											
	FP/CEP													

Continuous Assessment Tests (CAT)

For internal assessment, the Continuous Assessment Tests (CAT) shall be conducted as under-

i) Three CAT each of 8 / 10 Marks (Theory) as applicable and 10 Marks (Practical).

- First on completion of 25% Syllabus of the course or on completion of 25 teaching days,
- Second on completion of 50% Syllabus of the course or on completion of 50 teaching days,
- Third on completion of 75% Syllabus of the course or on completion of 75 teaching days.

ii) Each concurrent assessment (CAT-I, II & III) will be mapped to relevant Course Learning Outcome.

iii) Total Performance in CAT (i.e.40 %) shall be based on the **best two out of three** in CAT examinations

iv) Internal assessment (CAT) shall be carried out by the respective course teacher by choosing variety of assessment tools/methods such as class test, record book, seminar, case study, field work, mini project work, quiz or any innovative method, which may be deemed to be appropriate for assessing the relevant course outcome.

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

विद्याशाखा : मानवविज्ञान **(Faculty of Humanities) Board of Study**

बी. ए. राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा - अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे व निष्पत्ती

प्रस्तावना :- (Preamble)

महाराष्ट्रातील एक आधुनिक संत कवी ,समाजसुधारक म्हणून राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांचे जीवन व कार्य अलौकिक असे आहे .आज कधी नव्हे एवढी राष्ट्र संतांच्या विचारांची गरज निर्माण झाली आहे. राष्ट्रप्रेम ,राष्ट्रीय एकात्मता, सदाचार, सत्कर्म, सद्भाव, वैज्ञानिकदृष्टी यांचा सर्वत्र अभाव जाणवत आहे. अनिती, दुराचार, भ्रष्टाचार, चंगळवाद ,अंधश्रद्धा, व्यसनाधीनता गावखेड्यांना व्यापून आहे .

स्वतंत्र भारताचा नागरिक कार्यक्षम बनावा म्हणून व्यक्ती- कुटुंब- खेडी- गाव -विश्व या पायऱ्यांनी मानवकल्याण आणि विश्वकल्याण कसे साधता येईल याचा मंत्र राष्ट्रसंतांनी दिला. देशीय जीवनमूल्यांच्या संवर्धनाचा मार्ग सांगितला .आत्मोद्धाराच्या मार्गावर चालणाऱ्यांना विश्व कल्याणाची जबाबदारी टाळता येणार नाही हे ठामपणे प्रतिपादन केले. 'ग्रामगीता' या ग्रंथात खेडे स्वयंपूर्ण कसे होईल, याविषयी उपायोजना सुचवल्या. राष्ट्रसंतांच्या या विचाराद्वारे ग्राम विकासाची प्रेरणा विद्यार्थ्यांना प्राप्त व्हावी, धर्म-पंथ- पक्ष- लिंग या भेदापलीकडचा खरा मानवधर्म विद्यार्थ्यांना कळावा आणि राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या विविध साहित्याचा विद्यार्थ्यांना अभ्यास करता यावा, या महत्त्वाच्या उद्देशाने या अभ्यासक्रमाची आखणी करण्यात आली आहे.

बी.ए. राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये (Course Objectives)

१) राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या अभ्यासक्रमाच्या अध्ययनामुळे विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या मराठी आणि हिंदी गद्य आणि पद्य वाङ्मयाची ओळख करून देणे.

२) राष्ट्रसंतांच्या साहित्य कलाकृती मधून सामाजिक एकात्मता, सर्वधर्मसमभाव, राष्ट्रीय एकात्मता आणि भारतीय राज्यघटनेचे अधिष्ठान असलेले मानवी मूल्ये विद्यार्थ्यांमध्ये रुजविणे.

३) राष्ट्रसंतांच्या विचार विश्वाची ओळख होऊन समतेच्या पायावर समाजा रचना कशी उभी करायची? नव्या सामाजिक क्रांतीसाठी असे सज्ज व्हायचे? मानवी जीवनाचे सौंदर्य कशात आहे?याविषयीची प्रगल्भ जाण आणि भान विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण करणे.

४) खरी राष्ट्रसेवा, धर्मसेवा, देशसेवा कोणती? यासंबंधीचे विचार स्पष्ट करून सांगणे.

५) रोजगार निर्मितीसाठी लागणाऱ्या विविध कौशल्य निर्मितीचा दृष्टिकोन विद्यार्थ्यांमध्ये तयार करणे.

बी.ए. राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा-अभ्यासक्रमाची विशिष्ट निष्पत्ती (PSOs) :

१) नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 नुसार संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या मानवविज्ञान विद्याशाखेतील 'राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा' या अभ्यासक्रमाच्या अध्ययनामुळे विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज यांच्या मराठी आणि हिंदी गद्य आणि पद्य वाङ्‌मयाची ओळख होईल.

२) राष्ट्रसंतांच्या साहित्य कलाकृती मधून सामाजिक एकात्मता, सर्वधर्म समभाव, राष्ट्रीय एकात्मता आणि भारतीय राज्यघटनेचे अधिष्ठान असलेल्या मानवी मूल्यांची विद्यार्थ्यांमध्ये रुजवणूक होईल.

३) राष्ट्रसंतांच्या विचार विश्वाची ओळख होऊन समतेच्या पायावर समाज रचना कशी उभी करायची ? नव्या सामाजिक क्रांतीसाठी कसे सज्ज व्हायचे ? मानवी जीवनाचे सौंदर्य कशात आहे ? याविषयीची प्रगल्भ जाण आणि भान विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल.

४) आजची खरी राष्ट्रसेवा, धर्मसेवा, देशसेवा कोणती यासंबंधीचे विचार सुस्पष्ट होण्यास मदत होईल.

५) रोजगार निर्मितीसाठी लागणाऱ्या विविध कौशल्य निर्मितीचा दृष्टिकोन विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण होईल.

अभ्यासक्रमाची रोजगारविषयक क्षमता (Employability Potential of the Programme)
राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा हा मेजर विषय घेऊन बी.ए. चा पदवी अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर रोजगाराच्या विविध संधी प्राप्त होतील त्यातील काही महत्त्वाच्या संधी पुढीलप्रमाणे.

१भजन, भाषण, कीर्तन व प्रवचनाद्वारे राष्ट्रसंतांचे विचार जनसामान्यांपर्यंत पोहोचवणे सुलभ होईल ज्याद्वारे मानधन देखील प्राप्त होऊ शकेल.

२ विविध सणउत्सवा प्रसंगी सद्य:स्थितीत गुरुदेव सेवा मंडळाद्वारे उद्बोधनपर व मनोरंजनपर कार्यक्रम केले जातात त्यांना अर्थप्राप्तीही होते या अभ्यासक्रमाची ही एक उपलब्धी म्हणता येईल.

३ विविध लोककलांच्या माध्यमातून राष्ट्रसंतांचे विचार पोहोचविणाऱ्या लोक कलावंतांना कलासादरीकरणाचे मानधन सहज उपलब्ध होऊ शकते.

४ आकाशवाणी, दूरदर्शन आणि विविध प्रसारमाध्यमांद्वारे राष्ट्रसंत विचारांचा प्रचार आणि प्रसार करणाऱ्यांना चांगले मानधन प्राप्त होऊ शकते.

५ राष्ट्रसंतांच्या विचारांचा प्रचार आणि प्रसार करणारी ग्रंथ निर्मिती अर्थप्राप्तीचे एक महत्त्वाचे साधन ठरू शकते

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati

Faculty: Humanities, Discipline / Subject:- Rashtrasant Tukdoji Thought

Teaching & Learning Scheme: For the Degree of Batchler of Arts with

Major- Rashtrasant Tukdoji Thought (राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा) / Minor - Rashtrasant Tukdoji Thought (राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)

(**Three /Four Years Bachelor Degree Programme)** **B. A. Second Year -Semester – III (NEP) Level - 5.0**

Mode of Teaching	Ver. No	The Vertical	Type of course	Course Code	Course Name	Credits	Workload (Hrs. / Week)	Vertical Workload (Hrs./Week)	Maximum Marks		
									External	Internal	Total
Class Room Teaching /Lab Work (Practical)/ Outdoor/ Field	a	Major-DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought	Theory-III	**654203**	**राष्ट्रसंतांचे मराठी गद्य वाङ्मय**	4	4	8	60	40	100
			Theory-IV	**654204**	**राष्ट्रसंतांचे मराठी पद्य वाङ्मय (निवडक)**	2	2		30	20	50
		Major- IKS- Specific	Theory	**654205**	**संतद्वयांचे तुलनात्मक अध्ययन (संततुकाराम – राष्ट्रसंत तुकडोजी)**	2	2		30	20	50
	b	Minor-DSc- Rashtrasant Tukdoji Thought	Theory-III	**654251**	**राष्ट्रसंतांचे प्रवचने आणि भाषणे**	4	4		60	40	100
	c	GOEC/OE (other then faculty of Humanities)	Theory-V OE-5	---	---------------------------------	2	2	2	--	30 +20	50
	d	VSC	Theory-II	**654272**	**पशुपालन व दुग्ध व्यवसाय**	2	2	2	--	30 (College level Exam) +20 (Internal)	50
	e	AEC-English	Theory-III	--	---	1	2	---	-	15 +10	25
		AEC-Marathi	Theory-III	--	---	1	2 (Per Batch)		--	15 (College level Exam) +10 (Internal)	25
	f	FP/CES	Project-I	**654286**	**राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा क्षेत्र प्रकल्प टप्पा- १**	2	4	8	--	50	50
		CC-	Outdoor			2	4		--	--	--
						22					**500**

B. A. Second Year Semester- III (NEP) Vertical- a

Major-DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought

(DSC- राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा) अभ्यासक्रम (Syllabus) Course Code – 654203)

Course Name -Major -DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought

-Theory -III – राष्ट्रसंतांचे मराठी गद्य वाङ्मय

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Total Teaching Hours	Exam Duration	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester - III	Major-DSC - Rashtrasant Tukdoji Thought	**Theory-III**	**654203**	**राष्ट्रसंतांचे मराठी गद्य वाङ्मय**	4	Total=60 Per week = 4	3 Hrs.	Internal 40 + External 60 **Total = 100**

Course Objectives : /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या मराठी गद्य रचनांची ओळख करून देणे. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या मराठी गद्य वाङ्मयातील विचार विश्वाची ओळख करून देणे. ३. विद्यार्थ्यांमध्ये नवीन सामाजिक क्रांती करण्याची प्रेरणा निर्माण करणे. ४. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय सेवा, धर्म सेवा, देश सेवा या संदर्भातील विचारांचा परिचय करून देणे.
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या मराठी गद्य रचनांची ओळख होईल. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या मराठी गद्य वाङ्मयातील विचार विश्वाची ओळख होईल. ३. विद्यार्थ्यांमध्ये नवीन सामाजिक क्रांती करण्याची प्रेरणा निर्माण होईल. ४. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय सेवा, धर्म सेवा, देश सेवा या संदर्भातील विचारांचा मागोवा घेता येईल. ५. स्पर्धा परीक्षेचा अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी हे साहित्य प्रेरणादायी ठरेल.

अभ्यासक्रम /Syllabus			
Course Title - Major Theory Paper-III - राष्ट्रसंतांचे मराठी गद्य वाङ्मय			
नेमलेले पाठ्यपुस्तक - १ युगप्रभात लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज २ विश्वशान्तियोग लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज ३ गीताप्रसाद लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज ४ हितबोध लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज			
Unit	घटक / उपघटक	अध्यापन तास	गुण विभागणी
Unit-I	**राष्ट्रसंतांचे गद्य वाङ्मयाचे स्वरूप**	05	06
Unit-II	**राष्ट्रसंतांच्या गद्य वाङ्मयाचे वैशिष्ट्य**	05	06
Unit-III	**युगप्रभात – आशय विश्लेषण व मूल्यमापन**	15	12
Unit-IV	**विश्वशान्तियोग - आशय विश्लेषण व मूल्यमापन**	15	12
Unit-V	**गीताप्रसाद - आशय विश्लेषण व मूल्यमापन**	10	12
Unit-VI	**हितबोध- आशय विश्लेषण व मूल्यमापन**	10	12
Total		60	60

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी = लेखी परीक्षा 60 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 40 गुण, एकूण गुण = 100 वेळ - 3 तास		
	प्रश्न क्रम	प्रश्ननिहाय गुण
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 5 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 6 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
	Total	**60 गुण**
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	1.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	20 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	20 गुण

B. A. Second Year Semester- III (NEP) Vertical- a

Major-DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought (DSC- राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)

अभ्यासक्रम (Syllabus)

Course Code – 654204

Course Name -Major – DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory -IV – राष्ट्रसंतांचे मराठी पद्य वाङ्मय (निवडक)

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Total Teaching Hours	Exam Duration	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester -III	Major -DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought	**Theory-IV**	**654204**	**राष्ट्रसंतांचे मराठी पद्य वाङ्मय (निवडक)**	2	Total=30 Per week = 2	2 Hrs.	Internal 20 + External 30 **Total = 50**

Course Objectives : /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या मराठी पद्य रचनांची ओळख करून देणे. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या मराठी पद्य वाङ्मयातील विचार विश्वाची ओळख करून देणे. ३. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांनी हाताळलेले विविध काव्य प्रकार व काव्य सौंदर्य याचा परिचय करून देणे.४. लोकोद्धारासाठी काव्याचा किती प्रभावी वापर करता येतो ही भावना विद्यार्थ्यांमध्ये रुजवणे.
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या मराठी पद्य रचनांची ओळख होईल. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय संतांच्या मराठी पद्य वाङ्मयातील विचार विश्वाची ओळख होईल. ३. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांनी हाताळलेल्या विविध काव्य प्रकार व काव्य सौंदर्य याचा परिचय होईल. ४. लोकोद्धारासाठी काव्याचा किती प्रभावी वापर करता येतो ही भावना विद्यार्थ्यांमध्ये रुजविता येईल. ५. स्पर्धा परीक्षेचा अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी हे साहित्य प्रेरणादायी ठरेल.

अभ्यासक्रम / Syllabus			
B. A. Semester- III-(NEP) Major- DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory -IV - राष्ट्रसंतांचे मराठी पद्य वाङ्‌मय (निवडक)			
नेमलेले पाठ्यपुस्तक - १ – अरुणोदय भजनावली लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज २ – क्रांतिवीणा भजनावली लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज			
Unit	घटक / उपघटक	अध्यापन तास	गुण विभागणी
Unit-I	**राष्ट्रसंतांच्या मराठी पद्य वाङ्मयाचे स्वरूप**	05	06
Unit-II	**राष्ट्रसंतांच्या मराठी पद्य वाङ्मयाचे वैशिष्ट्य**	05	06
Unit-III	**अरुणोदय भजनावली आशय विश्लेषण व मूल्यमापन**	10	09
Unit-IV	**क्रांतिवीणा भजनावली आशय विश्लेषण व मूल्यमापन**	10	09
Total		30	30

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी = लेखी परीक्षा 30 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 20 गुण, एकूण गुण = 50 वेळ - 2 तास		
	प्रश्न क्रम	प्रश्ननिहाय गुण
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
	Total	30 गुण
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	1.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	10 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	10 गुण

B. A. Second Year Semester- III (NEP) Vertical- a

Major -IKS -Specific

Rashtrsant Tukdoji Thought (राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)-

अभ्यासक्रम / Syllabus

Course Code - 654205

Course Name - Major-Rashtrsant Tukdoji Thought -IKS-Specific-Theory संतद्वयांचे तुलनात्मक अध्ययन (संत तुकाराम – राष्ट्रसंत तुकडोजी)

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Cre dits	Total Teaching Hours	Exam Duration	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester - III	Major-Rashtrsant Tukdoji Thought	**Theory**	**654205**	**संतद्वयांचे तुलनात्मक अध्ययन (संत तुकाराम राष्ट्रसंत तुकडोजी**	2	Total=30 Per week = 2	2 Hrs.	Internal 20 + External 30 **Total = 50**

Course Objectives : /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना संतद्वयांच्या जीवनाचा परिचय करून देणे. २. वियार्थ्यांना संतद्वयांची राष्ट्रीय भूमिका समजावून सांगणे ३. संतद्वयांचे समाजप्रबोधनपर विचार अभ्यासणे. ४. तुकडोजी महाराजांचे वेगळेपण स्पष्ट करणे.
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१. विद्यार्थ्यांना संतद्वयांच्या जीवनाचा परिचय होईल. २. वियार्थ्यांना संतद्वयांची राष्ट्रीय भूमिका समजून घेता येईल. ३. संतद्वयांचे समाजप्रबोधनपर विचार अभ्यासता येईल. ४. तुकडोजी महाराजांचे वेगळेपण स्पष्ट करता येईल.

अभ्यासक्रम / Syllabus			
B. A. Semester-III- (NEP) Major- Rashtrsant Tukdoji Thought -IKS-Theory - संतद्वयांचे तुलनात्मक अध्ययन (संत तुकाराम राष्ट्रसंत तुकडोजी			
नेमलेले पाठ्यपुस्तक- संत तुकाराम – संत तुकडोजी तुलनात्मक दर्शन लेखक – प्रा.डॉ. राम घोडे, प्रकाशक :- राजीव प्रकाशन यु ९ लक्ष्मीनगर नागपूर १० प्र. आ. आक्टोंबर २०१०			
Unit	Details / उपघटक	अध्यापन तास	गुण विभागणी
Unit-I	संतद्वयांचे जीवन दर्शन	5	6
Unit-II	संतद्वयांचे राष्ट्रीय भूमिका	8	10
Unit-III	संतद्वयांचे समाज प्रबोधन	7	08
Unit-IV	तुकडोजी महाराजांचे वेगळेपण	10	6
Total		30	30

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी = लेखी परीक्षा 30 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 20 गुण, एकूण गुण = 50 वेळ - 2 तास		
	प्रश्न क्रम	प्रश्ननिहाय गुण
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
	Total	**30 गुण**
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	1.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	10 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	10 गुण

Minor - Course Syllabus

B. A. Second Year Semester- III (NEP) Level - 5.0 Vertical- b

Minor - DSC- Rashtrsant Tukdoji Thought (Minor- राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)

अभ्यासक्रम / Syllabus

Course Code – 654251

Course Name - Minor- DSC- Rashtrsant Tukdoji Thought -Theory- III –राष्ट्रसंतांचे प्रवचने आणि भाषणे.

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Total Teaching Hours	Exam Duration	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester - III	Minor -DSC- Rashtrsant Tukdoji Thought	**Theory-III**	**654251**	**राष्ट्रसंतांचे प्रवचने आणि भाषणे.**	4	Total=60 Per week = 4	3 Hrs.	Internal 40 + External 60 **Total = 100**

Course Objectives : /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या प्रवचनांची आणि त्यांनी दिलेल्या प्रासंगिक भाषणांची ओळख करून देणे. २. विद्यार्थ्यांना प्रवचने आणि भाषणामागील राष्ट्रसंतांची राष्ट्रोद्धाराची भूमिका स्पष्ट करणे. ३.विद्यार्थ्यांना नव समजनिर्मितीची प्रेरणा व जागृती देणाऱ्या प्रवचन व भाषणामधील विचारांची ओळख करून देणे. ४. विद्यार्थ्यांना प्रवचनांचे आणि भाषणांचे महत्त्व स्पष्ट करून सांगणे.
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या प्रवचने आणि भाषणांची ओळख होईल. २. विद्यार्थ्यांना प्रवचने आणि भाषणामागील राष्ट्रसंतांची राष्ट्रोद्धाराची भूमिका स्पष्ट होईल. ३. विद्यार्थ्यांना नव समाज निर्मितीची प्रेरणा व जागृतीची प्रवचने व भाषणाच्या माध्यमातून ओळख होईल. ४. विद्यार्थ्यांना प्रवचनांचे आणि भाषणांचे महत्त्व स्पष्ट करता येईल.

अभ्यासक्रम / Syllabus -			
B. A. Semester-III-(NEP) Minor- DSC- Rashtrsant Tukdoji Thought – Theory - III - **राष्ट्रसंतांचे प्रवचने आणि भाषणे.**			
नेमलेले पाठ्यपुस्तक- राष्ट्रसंतांची प्रवचने संपादक : - बाबा मोहोड प्रकाशक :- श्री. गुरुदेव प्रकाशन, श्री क्षेत्र गुरुकुंज आश्रम नववी आवृत्ती 28 ऑक्टोबर 23 राष्ट्रसंतांची भाषणे संपादक : - बाबा मोहोड प्रकाशक :- श्री. गुरुदेव प्रकाशन, श्री क्षेत्र गुरुकुंज आश्रम अष्टम आवृत्ती २०१८			
Unit / विभाग	**Details / उपघटक**	अध्यापन तास	गुण विभागणी
Unit-I	१.राष्ट्रसंतांच्या प्रवचनांचे स्वरूप.	10	06
Unit-II	२.राष्ट्रसंतांच्या प्रवचनांचे आशय / विषय.	10	12
Unit-III	३.राष्ट्रसंतांच्या भाषणांचे स्वरूप.	10	06
Unit-IV	४.राष्ट्रसंतांच्या भाषणांचे आशय / विषय.	10	12
Unit-V	५.राष्ट्रसंतांच्या प्रवचनांचे आणि भाषणांचे वैशिष्ट्ये.	10	12
Unit-VI	६.राष्ट्रसंतांच्या प्रवचनांची आणि भाषणांची मौलिकता.	10	12
Total		60	60

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी	लेखी परीक्षा 60 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 40 गुण, एकूण गुण = 100	
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 5 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 6 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
	Total	60 गुण
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	1.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	20 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	20 गुण

B. A. Second Year Semester- III- (NEP)
Vertical -d (i)
VSC- (Vocational Skill Course)
Rashtrsant Tukdoji Thought **(राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)**
अभ्यासक्रम (Syllabus)
Course Code – 654272

Course Name – VSC- Rashtrsant Tukdoji Thought **-Theory -II पशुपालन व दुग्ध व्यवसाय**

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Total Teaching Hours	Exam Duration	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester -III	**VSC-** Rashtrsant Tukdoji Thought	Theory -II	**654272**	**पशुपालन व दुग्ध व्यवसाय**	2	Total=30 Per week =2	2 Hrs.	Internal 20 + College Level Theory 30 **Total= 50**

Course Objectives : /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१) विद्यार्थ्यांना गोवंश संगोपणाचे महत्त्व, तंत्रे व पशुंची निगा याविषयी ज्ञान देणे. २) पशुपालनाद्वारे स्वयंरोजगार व ग्रामीण उद्योजकतेच्या संधी निर्माण करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना सक्षम करणे ३) ग्रामीण अर्थव्यवस्थेत पशुपालन व दुग्ध व्यवसायाचे योगदान समजावून देणे. ४) गोमूत्र व पंचगव्य आधारित औषधं, आरोग्यवर्धक उत्पादने निर्माण करण्यासंबंधी मार्गदर्शन करणे.
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१) विद्यार्थ्यांना गोवंश संगोपणाचे महत्त्व, तंत्रे व पशुंची निगा याविषयी ज्ञान अवगत होईल. २) पशुपालनाद्वारे स्वयंरोजगार व ग्रामीण उद्योजकतेच्या संधी निर्माण करण्यासाठी विद्यार्थी सक्षम होतील. ३) ग्रामीण अर्थव्यवस्थेत पशुपालन व दुग्ध व्यवसायाचे योगदान समजून घेता येईल. ४) गोमूत्र व पंचगव्य आधारित औषधं, आरोग्यवर्धक उत्पादने निर्माण करण्यासंबंधी मार्गदर्शन मिळेल.

अभ्यासक्रम / Syllabus			
B. A. Semester- III (NEP)- VSC- Rashtrsant Tukdoji Thought -Theory -II - पशुपालन व दुग्ध व्यवसाय			
नेमलेले पाठ्यपुस्तक – ग्रामगीताः राष्ट्रसंत तुकडोजी, प्रकाशन श्री. गुरुदेव सेवा मंडळ प्रकाशन विभाग, गुरुकुंज मोझरी.			
Unit	घटक / उपघटक	अध्यापन तास	गुण विभागणी
Unit-I	गोवंश संगोपन, तंत्रे व पशूंची निगा.	7	8
Unit-II	पशुपालन- व्यवसायाच्या संधी.	8	7
Unit-III	पशुपालन व्यवसायाद्वारे ग्रामीण अर्थव्यवस्थेला बळकटी.	7	8
Unit-IV	गोमूत्र व पंचगव्य आधारित आरोग्यवर्धक उत्पादनांची निर्मिती आणि विक्री.	8	7
एकूण		30	30

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी = लेखी परीक्षा 30 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 20 गुण, एकूण गुण = 50 वेळ - 2 तास		
	प्रश्न संख्या	प्रश्ननिहाय गुण
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 – अभ्यास घटकावर आधारित एक दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित एक लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित एक लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित एक लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
	Total	30 गुण
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	1.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	10 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित, प्रात्यक्षिक/ वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	10 गुण

B. A. Second Year Semester- III (NEP) Vertical- f

Field Project (FP) / Community Engagement Services (CES)-Phase-1

Rashtrsant Tukdoji Thought - राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा - क्षेत्र प्रकल्प: टप्पा -१

Field Project Rashtrsant Tukdoji Thought - Phase-1 Code – 654286

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Learning Hours	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester -III	**Major -** Rashtrsant Tukdoji Thought	Project-Phase-1	654286	**राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा क्षेत्र प्रकल्प : टप्पा -1**	2	Total= 60 Per week = 4	Project Report : 20 Oral Presentation: 10 Faculty Evaluation :20 **Total= 50**

Field Project Rashtrsant Tukdoji Thought: Phase-1	
Project Objectives: /प्रकल्पाची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना क्षेत्रीय प्रकल्प किंवा सामुदायिक सहभाग (CE) सेवांच्या माध्यमातून राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या अभ्यासक्रमातील ज्ञान वास्तविक जगातील आव्हानांना लागू करण्याचा प्रत्यक्ष अनुभव प्रदान करणे. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या विषयाशी संबंधित क्षेत्रीय कार्य किंवा सामुदायिक सेवा उपक्रमांमध्ये येणाऱ्या व्यावहारिक समस्या ओळखणे, त्यांचे विश्लेषण करणे आणि त्या सोडवण्यासाठी विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षित करणे. ३. राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या अभ्यासक्रमातून आंतरविद्याशाखीय ज्ञान, तंत्रज्ञान आणि सामाजिक गरजांशी जोडण्यासाठी विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहित करणे. ४. विद्यार्थ्यांमध्ये त्यांचे क्षेत्रीय किंवा सामुदायिक सहभागाचे कार्य विविध प्रकारच्या श्रोत्यांसमोर प्रभावीपणे सादर व दस्तऐवजीकरण करणे, आणि संवाद साधण्याची क्षमता विकसित करणे. ५. राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या अभ्यासक्रमातून समाजातील समस्यांवर उपाययोजना करणाऱ्या प्रकल्पांमध्ये विद्यार्थ्यांना सहभागी करून त्यांच्यामध्ये जबाबदारी आणि सेवेची भावना रुजवणे.
Project Outcomes / प्रकल्पाची फलनिष्पत्ती	१. विद्यार्थी प्रत्यक्ष कार्यक्षेत्रात राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा अभ्यासक्रमाच्या अनुषंगाने विश्लेषणात्मक तंत्रे वापरून वास्तविक समस्यांचे विश्लेषण व निराकरण करण्यास सक्षम होतील. २. विद्यार्थी त्यांच्या क्षेत्रीय प्रकल्पाशी किंवा सामुदायिक शिक्षण सेवेशी संबंधित प्रायोगिक साधने, उपकरणे आणि माहिती विश्लेषण पद्धती वापरण्यात तयार होतील ३. विद्यार्थी एखाद्या क्षेत्रीय प्रकल्पाची किंवा सामुदायिक सेवा उपक्रमाची, सुरुवातीपासून ते पूर्ण होईपर्यंत, दस्तऐवजीकरण, अहवाल सादर करण्यासह, रचना, नियोजन आणि अंमलबजावणी करण्यास तयार होईल. ४. विद्यार्थी लेखी अहवाल, सादर करणे किंवा सामुदायिक सहभाग कार्यक्रमांद्वारे त्यांच्या प्रकल्पातील निष्कर्ष आणि परिणाम प्रभावीपणे सादर करू शकतील. ५. विद्यार्थी त्यांच्या कामाच्या नैतिक, पर्यावरणीय आणि सामाजिक परिणामांची समज दाखवतील, तसेच जबाबदार वैज्ञानिक पद्धतीशी सामाजिक, सांस्कृतिक पर्यावरणाशी आणि सामुदायिक कल्याणाप्रती वचनबद्ध होण्यास तयार होतील.

क्षेत्र प्रकल्प / सामुदायिक सहभाग (**CE**) सेवांच्या निवड आणि अंमलबजावणीसाठीची मार्गदर्शक तत्त्वे / **sop**	
1. प्रकल्प निवड आणि नियोजन	प्राध्यापकांचे मार्गदर्शन: प्रत्येक विद्यार्थ्यांला त्यांच्या प्रकल्पासाठी मार्गदर्शन करण्याकरिता, तज्ञता आणि संसाधने पुरवण्यासाठी एक प्राध्यापक मार्गदर्शक म्हणून नेमला जाईल. • प्रकल्पाचा विषय: प्रकल्पाचा विषय राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या विषयाशी संबंधित असावा आणि तो विद्यार्थ्याच्या आवडीनिवडी व उपलब्ध साहित्य व सामुग्रीशी जुळणारा असावा. • साहित्य समीक्षा: प्रकल्पाच्या माध्यमातून विद्यमान ज्ञान समजून घेण्यासाठी आणि संशोधनातील उणिवा ओळखण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी सखोल साहित्य समीक्षा करणे अपेक्षित आहे. • माहिती संकलन आणि विश्लेषण: विषयानुसार, प्रकल्पांमध्ये माहितीचे विश्लेषण अपेक्षित • निष्कर्षांचे स्पष्टीकरण: महत्त्वपूर्ण निष्कर्ष आणि मर्यादा अधोरेखित करून, प्रकल्पाच्या संदर्भात माहितीचे स्पष्टीकरण दिले पाहिजे. • सामुदायिक गरजा: प्रकल्प राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या विषयाशी संबंधित विशिष्ट सामुदायिक गरजा किंवा आव्हाने यावर लक्ष केंद्रित करून तयार केले जावू शकतात. • सहकार्य: विद्यार्थी त्यांचे प्रकल्प राबवण्यासाठी स्थानिक संस्थांसोबत सहकार्य करू शकतात. • परिणाम मूल्यांकन: प्रकल्पाचा समाजावर होणाऱ्या परिणामाचे मूल्यांकन केले पाहिजे.
2 . अहवाल लेखन आणि सादरीकरण (Project Report Submission)	• अहवालाचे स्वरूप (Project Report): -सामान्यतः ज्यामध्ये प्रस्तावना, विषय उद्दिष्टे, कार्यपद्धती, निष्कर्ष, चर्चा, संदर्भ आणि समारोप यांचा समावेश असावा. विद्यार्थी Project Report सत्राच्या शेवटी विभागात सादर करतील. • माहितीचे सादरीकरण: अहवालात सारण्या, आलेख आणि आकृत्यांचा वापर करून माहिती स्पष्टपणे आणि अचूकपणे सादर केली असावी. आवश्यक तेथे फोटो असावेत. • मौखिक सादरीकरण(Overall Presentation) : विद्यार्थ्यांने सादर केलेल्या Project Report चे सार, निष्कर्ष वर्गमित्र आणि प्राध्यापकांसमोर सादर करणे आवश्यक असेल.
3.प्रकल्प कालमर्यादा	• क्षेत्र प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी विद्यार्थ्याला एकूण ६० तासांचा वेळ दिला जाईल.
4.मूल्यमापन आणि मूल्यांकन	• प्रकल्प अहवाल: प्रकल्प अहवाल विद्यार्थी विभागात सादर करेल. अंतिम अहवालाचे मूल्यांकन हे आशय, मांडणी आणि संशोधनाच्या गुणवत्तेच्या आधारावर केले जाईल. (२० गुण) • मौखिक सादरीकरण: सादरीकरणाचे मूल्यांकन हे -स्पष्टता, सहभाग आणि प्रश्नांची उत्तरे देण्याच्या क्षमतेच्या आधारावर केले जाईल. (१० गुण) • प्राध्यापक मूल्यांकन: प्राध्यापक मार्गदर्शक संपूर्ण प्रकल्पादरम्यान विद्यार्थ्याच्या कामगिरीचे मूल्यांकन करतील. (२० गुण) एकूण ५० गुण

राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या विषयाशी संबंधित क्षेत्रीय प्रकल्प/ सामुदायिक सहभाग सेवांची उदाहरणे	खालील विषय क्षेत्रप्रकल्पासाठी निवडता येईल. १.गुरुदेव सेवा मंडळ: महत्त्व आणि कार्य. २.ग्राम स्वच्छता, ग्राम आरोग्य, सर्वेक्षण. ३. लघुउद्योग: स्वरूप आणि कार्य. ४. बालसंस्कार शिबिरांचे दस्तऐवजीकरण. ५. श्रम संस्कार शिबिरांचे दस्तऐवजीकरण. ६. ठिकठिकाणी होणाऱ्या राष्ट्रसंत तुकडोजी संमेलनांचे दस्तऐवजीकरण. ७. महिला सक्षमीकरण कार्यक्रमाचे दस्तऐवजीकरण. ८. परिसरातील खंजेरी भजनांचे संकलन. ९.कृषी संमेलनातील राष्ट्रसंतांच्या विचारधारेवरील भाषणांचे संकलन इत्यादी.

(टीप: पहिल्या टप्प्यातील राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा - क्षेत्र प्रकल्प किंवा सामुदायिक सेवांचा विस्तारित भाग, नियुक्त प्राध्यापक मार्गदर्शकाच्या मंजुरीच्या अधीन राहून, चौथ्या सत्रात (Semester-IV) राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा - क्षेत्र प्रकल्प / सामुदायिक सेवा : दुसरा टप्पा म्हणून पुढे चालू ठेवला जाऊ शकतो.)

====000 ===

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati

Faculty: Humanities, Discipline / Subject:- Rashtrasant Tukdoji Thought

Teaching & Learning Scheme: For the Degree of Batchler of Arts

With Major- Rashtrsant Tukdoji Thought (राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा) / Minor - Rashtrsant Tukdoji Thought (राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)

(Three / Four Years Bachlor Degree Programme) B. A. Second Year -Semester – IV (NEP) Level - 5.0

Ve. No	The Vertical	Type of course	Course Code	Course Name	Credits	Workload (Hrs./ Week)	Vertical Workload (Hrs./Week)	Maximum Marks		
								External	Internal	Total
a	Major-DSC	Theory-V	**654206**	**राष्ट्रसंतांचे हिंदी गद्य वाङ्मय**	4	4	8	60	40	100
		Theory-VI	**654207**	**राष्ट्रसंतांचे हिंदी पद्य वाङ्मय**	4	4		60	40	100
b	Minor-DSC-	Theory-IV	**654252**	**राष्ट्रसंतांच्या हिंदी स्फूट रचना**	4	4	4	60	40	100
c	GOEC/ OE (other then faculty of Humanities)	Theory-VI OE-6	----	--	2	2	2	--	30 +20	50
d	VSC	Theory-III	**654273**	**आदर्श ग्रामनिर्माण कला**	2	2	4	--	30 (College level Exam) +20 (Internal)	50
e	AEC-Eng	Theory-IV	--	---	1	2	---	-	15 +10	25
	AEC-Marathi	Theory-IV			1	2 (Per Batch)		--	15 (College level Exam) +10 (Internal)	25
f	FP/CES	Project-II	**654287**	**राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा क्षेत्र प्रकल्प टप्पा -२**	2	4	8	--	50	50
	CC-	Outdoor			2	4		--	--	--
					22					**500**

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

Faculty - Humanities / विद्याशाखा - मानवविज्ञान

Three Years - Six Semesters Bachelor Degree Programme

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 नुसार

अभ्यासक्रम

बी. ए. द्वितीय वर्ष - सत्र - 4 (NEP), Level - 5.0

Major- DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought (राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)

Course Title - Major Theory Paper-V - राष्ट्रसंतांचे हिंदी गद्य वाङ्मय-(code-654206

Semester	Level	Vertical Type	Course code	Couse Title	Learning Hours	Cre dits	Teaching Hours (per week)	Total Teaching Hours	Exam Type & Marks
B. A. Semester IV	5.0	Major- DSC Rashtrasant Tukdoji Thought	654206	Mijor Theory Paper-V **राष्ट्रसंतांचे हिंदी गद्य वाङ्मय**	4	4	4	60	एकूण गुण = 100 60 गुण -लेखी व 40 गुण- अंतर्गत मूल्यमापन

Course Objectives : /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या हिंदी गद्य रचनांची ओळख करून देणे. २. विद्यार्थ्यांना हिंदी गद्य वाड्मयातील विचारविश्वाची ओळख करून देणे. ३. विद्यार्थ्यांना 'मेरी जापान यात्रा' ग्रंथाचा परिचय करून देणे. ४. विद्यार्थ्यांना भारत साधू समाजाच्या सेवा साधनेच्या कार्याची ओळख करून देणे.
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या हिंदी गद्य रचनांची ओळख होईल. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या हिंदी गद्य वाड्मयातील विचारविश्वाची ओळख होईल. ३. विद्यार्थ्यांना ' मेरी जपान यात्रा' या ग्रंथाचा परिचय होईल. ४. विद्यार्थ्यांना भारत साधू समाजाच्या सेवा साधनेच्या कार्याची ओळख होईल.

अभ्यासक्रम / Syllabus
B. A. Semester- IV (NEP) Major- DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory -V- राष्ट्रसंतांचे हिंदी गद्य वाङ्मय
नेमलेले पाठ्यपुस्तक - १.मेरी जापान यात्रा. लेखक- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज,श्रीगुरुदेव प्रकाशन,गुरुकुंज आश्रम,मोझरी. २.भारत साधू समाज कि सेवा साधना. लेखक- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज,श्रीगुरुदेव प्रकाशन,गुरुकुंज आश्रम,मोझरी.

Unit	घटक / उपघटक	अध्यापन तास	गुण विभागणी
Unit-I	मेरी जापान यात्रा -स्वरूप व वैशिष्ट्ये	10	6
Unit-II	मेरी जापान यात्रा - अनुभव कथन	10	12
Unit-III	विश्वशांती व विश्वधर्म परिषदेसंबंधी विवेचन	10	12
Unit-IV	भारत साधू समाज की सेवा साधना स्थापनेमागचा उद्देश	10	12
Unit-V	भारत साधू समाज की सेवा साधना कार्याची ओळख	10	12
Unit-VI	भारत साधू समाज की सेवा साधना ग्रंथ मूल्यमापन	10	6
Total		60	60

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी = लेखी परीक्षा 60 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 40 गुण, एकूण गुण = 100 वेळ – 3 तास		
	प्रश्न क्रम	प्रश्ननिहाय गुण
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 5 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 6 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
	Total	**60 गुण**
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	1.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	20 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	20 गुण

B. A. Second Year Semester- IV (NEP) Vertical- a

Major-DSC-Marathi Literature (DSC- राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)

अभ्यासक्रम (Syllabus)

Course Code - 654207

Course Name -Major -DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory -VI - राष्ट्रसंतांचे हिंदी पद्य वाङ्मय

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Total Teaching Hours	Exam Duration	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester - IV	Major-DSC Rashtrasant Tukdoji Thought	**Theory-VI**	**654207**	राष्ट्रसंतांचे हिंदी पद्य वाङ्मय	4	Total=60 Per week = 4	3 Hrs.	Internal 40 + External 60 **Total = 100**

Course Objectives : /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या हिंदी पद्य वाङ्मयाची ओळख करून देणे. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या हिंदी पद्य वाङ्मयातील विचारविश्वाची ओळख करून देणे. ३. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतानी हाताळलेले विविध काव्यप्रकार व काव्यसौंदर्य याचा परिचय करून देणे. ४. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या बहुविध आणी सकस अशा हिंदी रचनांची लोकांत सद्भावना जागृतीचे कार्य कसे केले याचे दर्शन घडविणे
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या हिंदी पद्य वाङ्मयाची ओळख होईल. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसतांच्या हिंदी पद्य वाङ्मयातील विचारविश्वाची ओळख होईल. ३. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतानी हाताळलेले विविध काव्यप्रकार व काव्यसौंदर्य याचा परिचय होईल. ४. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या बहुविध आणी सकस अशा हिंदी रचनांची लोकांत सद्भावना जागृतीचे कार्य कसे केले याचे दर्शन घडेल.

अभ्यासक्रम / Syllabus
B. A. Semester- IV (NEP) Major -DSC- - Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory -VI –

नेमलेले पाठ्यपुस्तक : १- लहरकी बरखा भाग-१
लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज
आश्रम, अठरावी आवृत्ती २०१८
२ -सुधा सिंधु लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, तेरावी आवृत्ती २०१५
३- ज्ञान-कुंज भजनावली (हिंदी विभाग) लेखक:- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम.
सहावी आवृत्ती २०१६
४ - भक्तीसुधा भजनावली लेखक :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, प्रथमावृत्ती १९८२

Unit	**उपघटक**	**अध्यापन तास**	**गुण विभागणी**
Unit-I	राष्ट्रसंतांच्या हिंदी पद्य वाङ्गयाचे स्वरूप	10	06
Unit- II	राष्ट्रसंतांच्या हिंदी पद्य वाङ्गयाचे वैशिष्टय	10	06
Unit- III	लहरकी बरखा आशय विश्लेषण व मूल्यमापन	10	12
Unit- IV	सुधा – सिंधु (मराठी श्लोक)- आशय विश्लेषण व मूल्यमापन	10	12
Unit- V	ज्ञान-कुंज भजनावली आशय विश्लेषण व मूल्यमापन	10	12
Unit- VI	भक्तीसुधा भजनावली (मराठी विभाग) आशय विश्लेषण व मूल्यमापन	10	12
Total		60	**60**

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी	लेखी परीक्षा 60 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 40 गुण, एकूण गुण = 100	
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 5 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 6 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	**1**.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	20 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	20 गुण

Minor - Course Syllabus

B. A. Second Year Semester- IV (NEP) Level - 5.0

Vertical- b

Minor - DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought (Minor-DSC राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)

अभ्यासक्रम / Syllabus

Course Code – 654252

Course Name - Minor- DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory- IV– राष्ट्रसंतांच्या हिंदी स्फूट रचना

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Total Teaching Hours	Exam Duration	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester - IV	Minor - DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought	**Theory- IV**	**654252**	राष्ट्रसंतांच्या हिंदी स्फूट रचना	4	Total=60 Per week = 4	3 Hrs.	Internal 40 + External 60 **Total = 100**

Course Objectives: /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या स्फूट रचनांची ओळख व्हावी. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या प्रवचनांचे आणि व्याख्यानांचे वेगळेपण लक्षात यावे. ३. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या प्रवचने आणि व व्याख्यानांच्या आशय विषयाची ओळख व्हावी. ४. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांची प्रवचने आणि व्यख्यानांमागील समाजसुधारणेमागची प्रामाणिक भावना कळावी.
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या स्फूट रचनांची ओळख होईल. २. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या प्रवचनांचे आणि व्याख्यानांचे वेगळेपण लक्षात येईल. ३. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या प्रवचने आणि व्याख्यानांच्या आशय विषयाची ओळख होईल. ४. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंतांच्या प्रवचने आणि व्यख्यानांमागील समाजसुधारणेमागची प्रामाणिक भावना कळेल.

अभ्यासक्रम / Syllabus -			
B. A. Semester-IV -(NEP) Minor- DSC- Rashtrasant Tukdoji Thought – Theory - I – राष्ट्रसंतांच्या हिंदी स्फूट रचना			
नेमलेले पाठ्यपुस्तक - १. सुधा सिंधु की लहरे पूर्वार्ध- संपा. सुदाम सावरकर, श्रीगुरुदेव सेवाश्रम नांदुरा रेल्वे, प्रकाशन तिथी २००४ २. समाज की भूल -लेखक राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, श्रीगुरुदेव प्रकाशन, गुरुकुंज आश्रम, तृतीयावृत्ती -२०१८			
Unit / विभाग	**Details / उपघटक**	अध्यापन तास	गुण विभागणी
Unit-I	१. सुधा -सिंधु की लहरे पूर्वार्ध स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये	10	12
Unit-II	२. सुधा - सिंधु की लहरे पूर्वार्ध आशय आणि विश्लेषण	10	12
Unit-III	३. समाज की भूल स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये	10	12
Unit-IV	४. समाज की भूल आशय आणि विश्लेषण	10	12
Unit-V	५. सुधा -सिंधु की लहरे पूर्वार्ध वाङ्मयीन मूल्यमापन	10	6
Unit-VI	६. समाज की भूल वाङ्मयीन मूल्यमापन	10	6
Total		60	60

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी	लेखी परीक्षा 60 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 40 गुण, एकूण गुण = 100	
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित - दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 5 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 6 - अभ्यास घटकावर आधारित - लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
	Total	60 गुण
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	1.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	20 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	20 गुण

B. A. Second Year Semester- IV (NEP)

Vertical – d (i)

VSC- (Vocational Skill Course)

Major-DSC-- Rashtrasant Tukdoji Thought (DSC- राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा)

अभ्यासक्रम (Syllabus)

Course Code - 654273

Course Name – VSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory-III- **आदर्श ग्रामनिर्माण कला**

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Total Teaching Hours	Exam Duration	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester -IV	**VSC-** Rashtrasant Tukdoji Thought	Theory - III	654273	**आदर्श ग्रामनिर्माण कला**	2	Total=30 Per week =2	2 Hrs.	Internal 20 + College Level Theory 30 **Total= 50**

Course Objectives : /अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे	१) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या ग्रामगीतेतील ग्रामविकास विषयक विचारांचा अभ्यास करून आदर्श ग्रामनिर्माणाची संकल्पना विशद करणे. २) ग्रामगीतेतील विचारांचा प्रत्यक्ष ग्रामविकासाच्या उपक्रमांमध्ये उपयोग करण्याची क्षमता विकसित करणे. ३) आदर्श, सुसंस्कृत, स्वच्छ आणि आत्मनिर्भर गाव उभारण्यासाठी आवश्यक मूल्ये व कौशल्य विकसित करणे. ४) ग्रामविकासासाठी आवश्यक असलेल्या नेतृत्वगुणांचा संघटन कौशल्याचा आणि लोकसहभागाच्या तत्त्वांचा विकास करणे.
Course Outcomes / अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१) राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या ग्रामगीतेतील ग्रामविकास विषयक विचारांचा अभ्यास करून आदर्श ग्रामनिर्माणाची संकल्पना लक्षात येईल. २) ग्रामगीतेतील विचारांचा प्रत्यक्ष ग्रामविकासाच्या उपक्रमांमध्ये उपयोग करण्याची क्षमता विकसित होईल. ३) आदर्श, सुसंस्कृत, स्वच्छ आणि आत्मनिर्भर गाव उभारण्यासाठी आवश्यक मूल्ये व कौशल्य विकसित होईल. ४) ग्रामविकासासाठी आवश्यक असलेल्या नेतृत्वगुणांचा संघटन कौशल्याचा आणि लोकसहभागाच्या तत्त्वांचा विकास होईल.

अभ्यासक्रम / Syllabus			
B. A. Semester- IV (NEP) - VSC- Rashtrasant Tukdoji Thought -Theory -III - आदर्श ग्रामनिर्माण कला			
नेमलेले पाठ्यपुस्तक : ग्रामगीताः राष्ट्रसंत तुकडोजी, प्रकाशन श्री. गुरुदेव सेवा मंडळ प्रकाशन विभाग, गुरुकुंज मोझरी.			
Unit	**घटक / उपघटक**	**अध्यापन तास**	**गुण विभागणी**
Unit-I	राष्ट्रसंतांचे ग्रामविकासा संबंधीचे विचार आणि त्यासाठी आवश्यक विविध कौशल्यांचा त्यांनी मांडलेला विचार	7	8
Unit-II	ग्रामविकासात विविध उपक्रमांची आखणी आणि कार्य संस्कृती.	8	7
Unit-III	ग्राम उभारणीसाठी आवश्यक जीवन कौशल्ये, व्यावसायिक नैतिकता, उद्योग शीलता आणि व्यवस्थापन कौशल्यांचा विचार.	7	8
Unit-IV	लोकसहभागाच्या तत्त्वांचा विचार, व्यवसायाची दृष्टी ज्या आधारे स्थानिक संसाधनाद्वारे रोजगाराच्या संधी इत्यादी.	8	7
एकूण =		30	30

मूल्यमापन / Evaluation		
गुण विभागणी = लेखी परीक्षा 30 गुण व अंतर्गत मूल्यमापन 20 गुण, एकूण गुण = 50 वेळ - 2 तास		
	प्रश्न संख्या	प्रश्ननिहाय गुण
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न 1 – अभ्यास घटकावर आधारित एक दीर्घोत्तरी प्रश्न	12 गुण
	प्रश्न 2 - अभ्यास घटकावर आधारित एक लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 3 - अभ्यास घटकावर आधारित एक लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	प्रश्न 4 - अभ्यास घटकावर आधारित एक लघुत्तरी प्रश्न	6 गुण
	(प्रत्येक प्रश्नाला अंतर्गत पर्याय असतील)	
	Total	**30 गुण**
अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Assessment)	1.अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	10 गुण
	2.अभ्यासक्रमावर आधारित, प्रात्यक्षिक/ वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ) / घटक चाचणी (Class Test) क्षेत्र प्रकल्प कार्य / गट चर्चा / प्रश्नमंजुषा / विस्तार कार्य इ. यापैकी कोणताही एक पर्याय निवडावा	10 गुण

B. A. Second Year Semester- IV (NEP)

Vertical- f

Field Project (FP) / Community Engagement Services (CES)-Phase-2

Rashtrasant Tukdoji Thought

राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा - क्षेत्र प्रकल्प : टप्पा -२

Field Project Rashtrasant Tukdoji Thought - Phase-2 Code – 654287

Level	Semester	Vertical Type	Type of Couse	Course code	Couse Name	Credits	Learning Hours	Maximum Marks
5.0	B. A. Semester -IV	Rashtrasant Tukdoji Thought	Project-Phase-2	654287	**राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा क्षेत्र प्रकल्प : टप्पा -२**	2	Total= 60 Per week = 4	Project Report : 20 Oral Presentation: 10 Faculty Evaluation :20 **Total= 50**

Field Project Rashtrasant Tukdoji Thought: Phase-2	
Project Objectives: /प्रकल्पाची उद्दिष्टे	१. विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या ग्रामगीतेतील ग्रामविकास विषयक विचारांचा अभ्यास करून आदर्श ग्रामनिर्माणाची संकल्पना विशद करणे. २. ग्रामगीतेतील विचारांचा प्रत्यक्ष ग्रामविकासाच्या उपक्रमांमध्ये उपयोग करण्याची क्षमता विकसित करणे. ३.आदर्श, सुसंस्कृत, स्वच्छ आणि आत्मनिर्भर गाव उभारण्यासाठी आवश्यक मूल्ये व कौशल्य विकसित करणे. ४.ग्रामविकासासाठी आवश्यक असलेल्या नेतृत्वगुणांचा संघटन कौशल्याचा आणि लोकसहभागाच्या तत्त्वांचा विकास करणे.
Project Outcomes / प्रकल्पाची फलनिष्पत्ती	१.विद्यार्थ्यांना राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या ग्रामगीतेतील ग्रामविकास विषयक विचारांचा अभ्यास करून आदर्श ग्रामनिर्माणाची संकल्पना लक्षात येईल. २. ग्रामगीतेतील विचारांचा प्रत्यक्ष ग्रामविकासाच्या उपक्रमांमध्ये उपयोग करण्याची क्षमता विकसित होईल. ३.आदर्श, सुसंस्कृत, स्वच्छ आणि आत्मनिर्भर गाव उभारण्यासाठी आवश्यक मूल्ये व कौशल्य विकसित होतील. ४.ग्रामविकासासाठी आवश्यक असलेल्या नेतृत्वगुणांचा संघटन कौशल्याचा आणि लोकसहभागाच्या तत्त्वांचा विकास होईल.
क्षेत्र प्रकल्प / सामुदायिक सहभाग (CE) सेवांच्या निवड आणि अंमलबजावणीसाठीची मार्गदर्शक तत्त्वे / sop	

1. प्रकल्प निवड आणि नियोजन	प्राध्यापकांचे मार्गदर्शन: प्रत्येक विद्यार्थ्यांला त्यांच्या प्रकल्पासाठी मार्गदर्शन करण्याकरिता, तज्ञता आणि संसाधने पुरवण्यासाठी एक प्राध्यापक मार्गदर्शक म्हणून नेमला जाईल. • प्रकल्पाचा विषय: प्रकल्पाचा विषय राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या विषयाशी असावा आणि तो विद्यार्थ्याच्या आवडीनिवडी व उपलब्ध साहित्य व सामुग्रीशी जुळणारा असावा. • साहित्य समीक्षा: प्रकल्पाच्या माध्यमातून विद्यमान ज्ञान समजून घेण्यासाठी आणि संशोधनातील उणिवा ओळखण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी सखोल साहित्य समीक्षा करणे अपेक्षित आहे. • माहिती संकलन आणि विश्लेषण: विषयानुसार, प्रकल्पांमध्ये माहितीचे विश्लेषण अपेक्षित • निष्कर्षांचे स्पष्टीकरण: महत्त्वपूर्ण निष्कर्ष आणि मर्यादा अधोरेखित करून, प्रकल्पाच्या संदर्भात माहितीचे स्पष्टीकरण दिले पाहिजे. • सामुदायिक गरजा: प्रकल्प राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या विषयाशी संबंधित विशिष्ट सामुदायिक गरजा किंवा आव्हाने यावर लक्ष केंद्रित करून तयार केले जावू शकतात. • सहकार्य: विद्यार्थी त्यांचे प्रकल्प राबवण्यासाठी स्थानिक संस्थांसोबत सहकार्य करू शकतात. • परिणाम मूल्यांकन: प्रकल्पाचा समाजावर होणाऱ्या परिणामाचे मूल्यांकन केले पाहिजे.
2. अहवाल लेखन आणि सादरीकरण (Project Report Submission)	• अहवालाचे स्वरूप (Project Report): -सामान्यतः ज्यामध्ये प्रस्तावना, विषय उद्दिष्टे, कार्यपद्धती, निष्कर्ष, चर्चा, संदर्भ आणि समारोप यांचा समावेश असावा. विद्यार्थी Project Report सत्राच्या शेवटी विभागात सादर करतील. • माहितीचे सादरीकरण: अहवालात सारण्या, आलेख आणि आकृत्यांचा वापर करून माहिती स्पष्टपणे आणि अचूकपणे सादर केली असावी. आवश्यक तेथे फोटो असावेत. • मौखिक सादरीकरण(Overall Presentation) : विद्यार्थ्यांने सादर केलेल्या Project Report चे सार, निष्कर्ष वर्गमित्र आणि प्राध्यापकांसमोर सादर करणे आवश्यक असेल.
3. प्रकल्प कालमर्यादा	• क्षेत्र प्रकल्प पूर्ण करण्यासाठी विद्यार्थ्याला एकूण ६० तासांचा वेळ दिला जाईल.
4 . मूल्यमापन आणि मूल्यांकन	• प्रकल्प अहवाल: प्रकल्प अहवाल विद्यार्थी विभागात सादर करेल. अंतिम अहवालाचे मूल्यांकन हे आशय, मांडणी आणि संशोधनाच्या गुणवत्तेच्या आधारावर केले जाईल. (२० गुण) • मौखिक सादरीकरण: सादरीकरणाचे मूल्यांकन हे -स्पष्टता, सहभाग आणि प्रश्नांची उत्तरे देण्याच्या क्षमतेच्या आधारावर केले जाईल. (१० गुण) • प्राध्यापक मूल्यांकन: प्राध्यापक मार्गदर्शक संपूर्ण प्रकल्पादरम्यान विद्यार्थ्याच्या कामगिरीचे मूल्यांकन करतील. (२० गुण) एकूण ५० गुण

राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा या विषयाशी संबंधित क्षेत्रीय प्रकल्प/ सामुदायिक सहभाग सेवांची उदाहरणे	खालील विषय क्षेत्रप्रकल्पासाठी निवडता येईल. १.गुरुदेव सेवा मंडळ: महत्त्व आणि कार्य. २.ग्राम स्वच्छता, ग्राम आरोग्य, सर्वेक्षण. ३. लघुउद्योग: स्वरूप आणि कार्य. ४. बालसंस्कार शिबिरांचे दस्तऐवजीकरण. ५. श्रम संस्कार शिबिरांचे दस्तऐवजीकरण. ६. ठिकठिकाणी होणाऱ्या राष्ट्रसंत तुकडोजी संमेलनांचे दस्तऐवजीकरण. ७. महिला सक्षमीकरण कार्यक्रमाचे दस्तऐवजीकरण. ८. परिसरातील खंजेरी भजनांचे संकलन. ९.कृषी संमेलनातील राष्ट्रसंतांच्या विचारधारेवरील भाषणांचे संकलन इत्यादी.

(टीप: दुसऱ्या टप्प्यातील राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा - क्षेत्र प्रकल्प किंवा सामुदायिक सेवांचा विस्तारित भाग, नियुक्त प्राध्यापक मार्गदर्शकाच्या मंजुरीच्या अधीन राहून, चौथ्या सत्रात (Semester-V) राष्ट्रसंत तुकडोजी विचारधारा - क्षेत्र प्रकल्प / सामुदायिक सेवा : तिसरा टप्पा म्हणून पुढे चालू ठेवला जाऊ शकतो.)

====000 ===